

Instruktion för genomförande av disputation

Allmän information

En doktorsavhandling i Sverige presenterar resultatet av minst fyra års handlett forskningsarbete.

Doktorsavhandlingen kan utformas antingen som en monografi (ett enhetligt sammanhängande verk) eller som en sammanläggningsavhandling (en sammanfattning av vetenskapliga artiklar eller bokkapitel som doktoranden har författat själv eller tillsammans med medförfattare). För delarbeten som ingår i en avhandling ska doktorandens insats tydligt kunna särskiljas. Sammanläggningsavhandlingen består ofta av en samling publikationer och en sammanfattning som kallas "kappa". Kvaliteten på artiklarna och sammanfattningen eller "kappan" måste uppfylla de vetenskapliga och formella kriterierna för publicering i erkända internationella vetenskapliga tidskrifter.

En doktorsavhandling i Sverige presenteras muntligt vid en disputation där doktoranden försvarar sitt vetenskapliga arbete.

Betygsnämndens ledamöter och opponenter läser avhandlingen inför disputationen. Eventuella problem innan försvaret ska ställas till huvudhandledaren. Problem kan röra exempelvis avhandlingens kvalitet, indikationer på eventuellt plagiat eller frågor om i vilken utsträckning arbetet i artiklarna är doktorandens insats. I vissa fall kan det bli nödvändigt att skjuta upp disputationen.

Avhandlingen finns tillgänglig tre veckor före seminariet och både opponenter och betygsnämnd får ett exemplar per post som bok samt en elektronisk version per e-post.

Disputationen – genomförande och riktlinjer

Disputationen leds av en ordförande. Disputationen inleds med att ordförande presenterar respondent, opponenter och betygsnämnd. Därpå lämnar ordförande ordet till respondenten som får möjlighet att korrigerera fel som upptäckts efter tryckning. Denna introduktionsdel bör inte ta mer än 5 minuter.

Respondenten lämnar därefter ordet till opponenter som gör en sammanfattning av uppsatsen. Detta bör ta cirka 20 minuter.

Efter sammanfattningen inleder opponenter en diskussion om avhandlingen. Opponentens huvudsakliga roll är att leda den offentliga, vetenskapliga diskussionen. Opponentens roll är att visa både styrkor och svagheter i arbetet. Det är viktigt att respondenten bjuds in till diskussionen och får tid att svara och tala under disputationen. Det är viktigt att alla delar av avhandlingen granskas (inledning, syfte, bakgrund, teori, metod/analys, resultat och diskussion). Sambandet mellan avhandlingens olika delar ska också ses över. Stor vikt bör läggas vid om och hur avhandlingen bidrar till forskning inom området. Naturligtvis ska fokus ligga på avhandlingens vetenskapliga kvalitet, men det är också viktigt att undersöka dess kommunikativa aspekter.

Som helhet tar diskussionsdelen av disputationen cirka 1,5 timme.

Opponenten avslutar diskussionen med en sammanfattande bedömning (5–10 minuter) av avhandlingen, som sammanfattar styrkorna utan att antyda om respondenten har "godkänts" eller inte, eftersom detta är ett beslut för betygsnämnden.

Efter opponentens utfrågning kan de tre ledamöterna i betygsnämnden, som ska betygsätta disputationen, ställa frågor (ofta en fråga var). Dessa frågor kan relateras till vilken del av avhandlingen som helst. Helst tar denna del av disputationen runt 10–15 minuter.

Den sista delen av disputationen, kallad "ex auditorium", ger möjlighet till publiken att ställa ett par frågor. Helst tar denna del av disputationen inte mer än 5–10 minuter.

Oppositionen ska helst ge betygsnämnden svar på följande frågor:

- Är det studerade problemet relevant?
- Var de metoder som användes lämpliga?
- Presenteras resultaten på ett tillfredsställande sätt?
- Är referenserna till litteraturen adekvata och korrekta?
- Motiverar de presenterade resultaten slutsatserna?

Ordföranden avslutar disputationen. Hela proceduren tar vanligtvis 2 timmar, men det finns inga formella begränsningar för minimi- eller maximitid, så den tid som behövs för en ordentlig vetenskaplig diskussion bör tas.

Examination

Betygsnämnden, som normalt sammanträder omedelbart efter disputationen, är beslutsför när samtliga ledamöter är närvarande. Detta möte bör inte ta mer än 1 timme. Betygsnämnden utser ordförande inom sig. Detta bör vara den som är mest meriterad för uppdraget. Betygsnämndens ordförande beslutar om vilka som får närvara under betygsnämndens sammanträde samt vilka av dessa som har rätt att delta i överläggningarna.

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen godkänd eller underkänd. Bedömningen ska göras med utgångspunkt från examensfordringarna för doktorsexamen. Hänsyn ska tas till innehållet i avhandlingen och till försvaret av densamma.

Endast betygsnämnden deltar i beslutet. Som betygsnämndens beslut gäller den mening som majoriteten enar sig om.

Nämndens beslut ska protokollföras. Enskild ledamot har rätt att få avvikande åsikt protokollförd. Protokoll för disputation förbereds och tillhandahålls av forskningskoordinatören. Betygsnämndens ordförande ser till att protokollet fylls i och undertecknas av samtliga betygsnämndsledamöter. Protokollet lämnas till HLK:s forskningskoordinator, som vidarebefordrar det till registrator för diarieföring.

Beslut om godkänd eller underkänd meddelas offentligt till respondenten av ordförande i betygsnämnden. Denne förmedlar också huvudsynpunkterna från betygsmötet till respondenten.